

ХАЛЬМГ ҮНН

Советск Союзин коммунистическ партин Хальмг танггчин болн Элст балгсна комитетсин куч-кблсчрин депутатрин Танггчин болн балгсна Советсин газет

№ 93 (2926)

1957 дж. сентябрин 26

Уннь 20 деншг

Алдр Октябрьск социалистическ революцин 40-ч джилд (1917—1957)

КПСС-н ЦК-н ПРОПАГАНДИН БОЛН АГИТАЦИН ОТДЕЛИН, КПСС-н ЦК-д БААДГ МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМИН ИНСТИТУТИН ТЕЗИСМҮД

(Цаарандкы. Эклцнь 92-ч номерт).

Пролетариатин диктатур олт-амтнэ гарт, шин социалистическ обществ бурдэхин тблэ гол зерзевнь болджахиг тууджин ламшлт сургьдж медүлнэ. Одгэ цагин баалд советск обществ, социализмин диилврмудиг газадин бшэтрэс харсхин тблэ болн коммунизмин тосхлтиг гардхин тблэ олт-амтнэ батта государствиг ода бийнь кергдженэ.

Коммунизм—күмн-амтнэ манлси мангьдурк. Коммунизм тосхлгын—Коммунистическ партин аштнь куч куч болджана.

Коммунистическ обществин баалд классар йилгэрлгын уурхмн, производствин средств—собственностин коммунистическ негхн янэд хуврхмн, обществин производств ах техникин улд бсдж-бргджд, обществин цуг чледүдин неквириг кучиднь тетгхмн.

„Коммунизм гисн—капиталистическ куч-кблснэ ашас хамгин ах, нүүрлгч техник олзлгч, серлтэ-тоомсрта, сэн дурарн ниилгдсн кблмшчрин куч-кблснэ аш мбн“—гидж В. И. Ленин сургьла. (Соч., 29-ч том, 394 халх).

Коммунизмин цагт олн амтс эврәннь куч-кблснэ болн ухан-седклин арган аль-бисарн бсгджд-бргджд эв-аргь авхмн. Ухани болн куч-кблснэ уулдвр хоорндк, деревнь болн балгсн хоорндк темдгтэ йилгьвр уурулгдхмн. Күн болгын аргь-чидларн кблдж, кергтэ тоотан цугтнь авч, неквири хангьгахмн, тегэд куч-кблсн күүнд байр уудлахмн.

Коммунистическ обществин тосхлтд бэрх шин диилврмудин эрки иткмджнь—Коммунистическ партин гардвр, партэ цутхлнэг метэр ниилдж-хамцлгын, партэ олт-амтнэ залгьда бэрлгын болджана.

V. Коммунистическ партэ—советск олт-амтнэ вождь, диилврин сүрэ болн бүрдэггяч

19. Кблмшч класс эврәннь цуг нарт делкэд тууджлгч даалгьван—капитализмиг хольвджд, коммунистическ, шин обществ бурдэжд тосхлгнэ негиг йилгьгч болдг уригнь—терүнэ кблврч-толгьалгч болгч—Коммунистическ партин гардгч чинр эрки болджахиг Алдр Октябрьск социалистическ революц, СССР-т социализм диилвртэ-гьвр тосхлгнэ ик гидг дамшлтс иткүлдж лавтрах гидгэр медүлджэнэ.

Кблмшч классин, олт-амтнэ цугьараннь түрүн нүүрт героическ, збргч, баатар йовгч улсиг эврәннь зерглэндэн хамцулсн партэ угагьар, эврәннь марксистск-ленинск сургьмджарн, эврәннь зерглэнэн хамцнэгү болд батарн эгл олн амтнэ хагьцншг залгьда бэрлгьарн ббк партэ угагьар кблмшч класс диилдж чадшго мбн.

Бийннь дахад сүл куртлан ноолданд орлхдан белн, терүнэ лозунгиг, терүнэ эклсн тоогиг, терүнэ политикиг дбнэнэд кесг зун мингьгн улс эврәннь ах гисн ухан-седклиннь тоомсрар, энк-крярн, иткларн болн күнлгьгарн дбнэгч нилчиг олзлгч партэ угагьар, Ленинэ уудадж, сургьдж бсн ним туургсн партэ угагьар Арэсэн кблмшчир болн крестьянмуд, хаана йосиг хамхлдж, арэсэн капитализмиг күүчджд, эврәннь кблмшч классин диктатур болгч Советск йосиг дая-

лдж, диилдж авч, бэрджд батлдж, орн-нутгин дотр-дундин контрреволюцин болн газадин интервентрин, империалистическ деермч булагьач-рин гүджрмиг дэврлгьгч сбргджд цокджд күүчджд чадшго баасмн.

Зулг марксизм-ленинизмин чик компасар агсгдсн, советск олт-амтиг цугтнь ницнэгү, туурмджда кучлур кблгч Коммунистическ партин гардвр СССР-т социалистическ обществ тосхлгд аргьга болсн. Нарта делкэд тууджргч эн тбриг кучалгын—советск олт-амтиг прогрессивн күмн-амтни түрүн нүүрт чик кевэр орминь эзлүл.

Ленинизм иигджд сургьна: хагьлдж кучах тбр джаньгьрта, күнд, агьу ик болх дутман революционн хольврлг гүн болдг, эгл амтиг үлм олар босхджд, сергэджд, бурдэжд, сүрэлкүлдж, теднэ ухан-седклин гүджрлтиг диилврүр залгьнь керглгдг збвтэ. Күмн-амтни тууджд амтин түрүн эклц тач, эгл олн улсин баалд-джиргьлд амтин гүн гисн, амтин күнд гисн революционн хуврлт кех баасн учрта тблэдэн, Октябрьск социалистическ революц цуг урдк болсн революцсас цугьарагьаснь даву, туургсн революц болсн. Кблмшч класс толгьачта тер эгл олн тегэд куч-кблсчирт эрдм-герл дасхад, асрдж бсгэд, уралан йовулад, сулхврин тблэ, обществин социалистическ кевэр оньгдаруджд тосгьхин тблэ, амтин үнн-чик збвтэ кергин тблэ, цуг олт-амтнэ кишгтэ джиргьлин тблэ, коммунизмин тблэ туургсн баар бэрлдэ келгьнүр дахулдж, залд орулж кергтэ баасмн. Мана коммунистарин алдр партэ тер кергиг кучасн чигн мбн, кучалдж чигн баанэ.

Йисн зуудгч джилмүдин эклцд, мана партэ ууджд гарч йовх цагт, Ленин иигджд келсн: „Манг революционермүдин организац бггн—билн тегэд Арэсэг кблврүлэд орксвдн!“ (Соч., 5 том, 435 халх). 1917 джилин октябрэ кблмшч-крестьянск олт-амтиг капитализмүр збрулдж партэ кблгч орхд, Ленинск партин зерглэнд зулг 240.000-хи збргч-баатр революционермүд баасмн. Эндр болхла Советск Союзин Коммунистическ партэ, нйамн сай шаху партин чледүдиг болн членэ кандидатмудиг хамцулгч кучтэ гидг политическ аарм болджд бсв.

Ленин болн, терүнэ сургьмджиг дахгч, дбнэгч улс, Коммунистическ партиг уудаджд бурдэхларн, шин янзта партэ болгьлдж, марксизмин идейин, хад болсн бат ул деер, орсин кблмшч-рин революционн бсдж йовх джисэгьгар, бас тер мет нарт-делкэн кблмшчрин джисэнэ цуг тууджлгч дамшлтар түшг авч бурдэчхасмн. Энүнэ тускар 1920 джил Ленин иигджд бичсн: „Марксизм ганцин революционн чик теорий болджд, Арэсэд күмнд соньсглад уга зовлнь үзгч, гарулгь-ла харгьгч, күмнд үзгдэд уга революционн геронзм гаргьгч, берк гидг кучлгь болн цуцрлтан уга хйавр кегч, сургьмджд дасгч, дамшлтд сбрдж үзгч, гундулгч, Европин дамшлтиг холгьджд, шууджд хйалгч гэвн джилэ тууджиг нертэ кевэр тесджд даасн мбн“. (Соч., 31 том, 9 халх).

Хаана йосна халта мухлалгьна, куч-үзүлгьнэ, дбрүлгьлгьнэ баалд, то-гомджд уга гарулгьнэ харгьджд, айта гидг диилврмүд бэрлгьнэ болн цаг зуур диилгьлгьнэ хаалгьгч ивтлдж давджд гарч, мана алдр Коммунистическ партэ эврәннь кучагсн туургсн кергүларн—Коммунистическ улан туган, марксистск-ленинск сургьмдждан лавта бат итклтэгьган, эврәннь олт-амтидан,

Алдр Октябрьск социалистическ революцин 40 джилин байрин сэн одриг кехд белджд кблмшч класс, колхозн крестьянств болн советск интеллигенц эврәннь Коммунистическ партин болн Советск правительствин эргнд улм батар хамцджана, эдл-ахун болн культурн тосхлтин цуг аньгд шин үзмдждсэр, советск обществин коммунизмүр йовгч алдршгсн хаалгьд шин диилврмүдэр туургсн ббниг тосцхах.

нарт делкэн кблмшчрин джисэнд, пролетарск интернационализмин арүн авц-бэрцст эн-зах угагьар унн-гол ухагьан бэрсэн лавтрах кевэр үзүлдж медүлв.

Мана партин кучнэ болн диилврмүдин, СССР-н кблмшчир, крестьянмуд болн интеллигенцир, нарт делкэд баах түрүн нүүрт йовгч болн үнн-чик ухата тоотнь цугьар энүг энкьрджд, күндлгин булгнь терүнднь баалд болджана. Эн энкьрлгьгч болн күндлгьгч кезэд чигн, кен чигн эвджд чадшго.

Революцин, гражднск болн Тбрскэн харсгч даянэ амтин зовлнэгтэ күнд саамла кблмшчир болн крестьянмуд эврәннь Коммунистическ партэ-

дан цугьарагьас даву олар орлгьн аюдан болсми биш. Хаана йосна бмнэс негиг йилгьгч ноолда келгьнүр орх кергтэ баасн Алдр Октябрин саамла тийм болсн. Гражднск даянэ амтин күнд нег саамла, 1919 джилин октябрэ сард тийм болджд, партиин долахн хонгин эргид партэ 200 мингьг шаху кблмшчир болн крестьянмуд орсмн. Ленин бнүрлгьн—партэ болн олт-амтнэ авртэ гидг күнд геедрлг болсн. Терүнд хяру бгч, Ленинэ герасиг кучахд дбн болхар седжд түрүн нүүрт йовгч, серлтэ 240 мингьгн кблмшчир эврәннь партэдан орцхасмн. Сталинградн ббртурсн баар бэрлдан болсн цагла, 1942 джилин сентябрэ сарас авн 1943 джилин февралн 1-шин куртл Коммунистическ партэ 832 мингьгн кблмшчир болн крестьянмуд орцхасмн. Ицгтэ бурдэггяч болн вождь болгч эврәннь партэдан олт-амтнэ итклтэнь, социализмин кергин тблэ ноолдана амтин күнд саамла партэ олт-амтнэ хойр хоорндан хагьцншг залгь-датань энүнэ үзгджд медгдждэнэ.

Социалистическ обществ тосхлдж, делгрүлнэ гилг—джаньгьрта йовдл болджахиг, кесг олн түрү-зүдүг ббкрялгьилэ эн залгьлдата, хольвлүлгдсн хоршлтта классмудин сбрдж ноолдлгьнла харгьлгиг, хуучна авьясиг, бэрц-баадлиг, мелкобуржуазн болн буржуазн улсин социализмд харш хйалэцсиг хамхлдж давджд гарх кергтэ болдгиг—СССР-т социализм тосхлгьна тууджлгч дамшлтс дасхджд медүлджэнэ.

Зулг даялдан болсврджд батрсн пролетариатин толгьалгч болсн—збргьгар уралан хйалджд чадг, шин обществ тосхлгьна болн делгрүлдж бргдждүлхд закаг чикэр, научн кевэр медджд, олзлдж чадг Коммунистическ партэ болсн тблэдэн, советск олт-амтнэ эврәннь хаалгьдан харгьсн авртэ гидг түрү-зовлнэгиг чидл курч ббкрягьад диилвр кучджд чадв.

20. Социализм болн коммунизм тосхлгьн—эгл олт-амтнэ эврэ бийсиннь билг-эрдмин уулдвр болджана. Кесг сай кблмшч, крестьян, интеллигенц улсин уудгч кучиг Коммунистическ партэ нег урсхул кеджд хамцулад, цугьарад ирлцнэгү туургсн тбр кучалгьнүрзална. Эврәннь эклц организацарн дамжулад, партэ олт-амтнүр залгьгчнь болгч: балгьсэд болн селэдин куч-кблсчир цугьар орлгч Советмүдэр, кблмшчириг болн уулд церглэчириг толгьа-бурн цугтнь гилтэ негдүлгч профсоюзмудар, крестьянс болн кустармудиг хамцулгч кооперацар, мана орн-нутгин 20 сай шаху багь наста күүк болн кбвудиг ницүлгч комсомолар, куч-кблсчрин олт-зүсн обществ болн организацсар дамджд партэ советск олт-амтнэ баалд-джиргьлин цуг халд үлмйгьган халдаджд, эдл-ахун болн культурн тосхлтин цуг халхиг гардна.

(Цаарандкы 2-ч халхд).

Алдр Октябрьск социалистическ революцин 40-ч джилд

(Цааранднь. Эклнь 1-ч халх).

Ода цагт, социализм тосхлггиг дуусад, социализмэс коммунизмур дүсэд ордж йовх бээдд, Коммунистическ парт советск олт-амтиг нинцүлэд, бүрдэгдэд, асрдж сургьад, бргмдж бгэд, шин динлврмүдүр уралан залдж, көтлдж йовна. Коммунистичин парт—олт амтнэ цуг уудэгч уулдврин амн-голнь, Коммунистическ обществин туурген сиилврчнь болджана. Тегэд чигн алык болв чигн халхар Коммунистическ партин гардгч чинриг, аюдан болвчн, аюдан эс болвчн, гоньгрүлхәр седен күн, коммунизмин хортдт дөнъгән күрггч күн болджана.

Эгл олт-амтиг гардлгьар Коммунистическ парт күүдвртэ уулдвр келгнэ эркт кергтэ девснъгнь—терүнэ ухан-седклин болн бүрдэмджин хамцлнь болджана. Эврәннь олт джилд тууджин ут-туршарт Советск Союзин Коммунистическ парт хамцлтан батлхин төлэ, антмарксистск багмудин болн салврусин фракционн уулдврмүдин өмнэс, партин диг-дараг хагьлдж хамхлхар седен, йосн угагьар бээхәр седг улсин өмнэс ноолда кегьа.

Мана орн-нутгт социализмин төлэ кегч ноолдана нарт-делкэд тууджргч төриг Коммунистическ парт толгьалад, терүнэ динлвр тетгдг уршгнь, марксизм-ленинизмин хэлэцд хорлтта олт зүсн ревизионистр болн догматическ-сектантск амтет өршәнъгьү уга болсна учр болджана. Меньшевизм, эсеровщина, троцкизм, барун талгшан хаджилт кесн, буржуазн национализм, н. ч. эдүметин хорлтта салврусиг парт илткдж, хамхлдж уга кесмн, эс тинген болхла, көдлмшч класс политическ йосиг гартан дээлдж эздлж авхин тускар, социалистическ обществ тосххин тускар тоолвр кедж чигн болшго бээсмн. „...Кемрджән меньшевикүд, реформистр, мелкобуржуазн демократс мана парт дотр улдэгдсн болхла, советск йосн адг уга хольвлулгдад олт күнд цаг Арэсэд кесг дакдж харгьсн бээсмн“—гидж Ленин бичсн. (Соч., 31 том, 358 халх).

Ноолдан болсврдж батрсн, чанъгь гидг диг-дарата, централизованн, болд парт угагьар хуучна обществин чидлин болн авъясин өмнэс күцл-тэ ноолда кедж болшго гидж В. И. Ленин 1920 джил бичсн. Партин зерглэнд бээсн антипартийн улс, фракц болн багьра кех сулдхвр бгхмн гисн неквр тавьд, партин гардчир чигн, энъгнчн чледүд чигн адл партин диг-дарата болдгиг тедн чик биш гидж босцхалха, Х-ч хург, партин хамцлтин тускар батлдж авсн резолюцдан, „кемрджән диг-даран эвдгдэд, эс-гидж фракционность хәрү тохрад, эс гидж ууддж гарад бээсн цагт, партин засврин цуг кириг олддж, партэс гаргьх күртл кедж чадх, ЦК-н чледүдин туст болхла, тедниг кандидатур орулад, нам амтин чанъгь засгла харгьулдж—партэсн чигн гаргьад оркх“ зөв Центральн Комитетд бсн болдг.

Коммунистическ парт болн советск олт-амти цугтан нег-дуугьар Маленков, Каганович, Молотов гурвн болн теднлэ ханьцсн Шепиловин антипартийн багин фракционн, партиг салвхх уулдвринг бурушадж, гээлчхав. Партэс болн олт-амтнэс хольддж хагьсн эн антипартийн баг, партин ХХ-ч хургин заасн хаалгьин өмнэс, нарт делкэ чинртэ бээлггн эвлүн кехмн гисн партин татсн татасна өмнэс, күч-көлсчирин бээдл-джиргьлин киригдг бөдлүлдж ясурулхин туст кегч цуг шин төрмүдин өмнэс, эмиг газриг хагьлдж эдлггн ороулхин өмнэс, малас авдг эдл-уш гаргьлгьар США-г күцдж авхмн гисн дуудврин өмнэс, промышленность гардлггн оньгдарулдж ясурулгьна өмнэс, нань чигн эркт чинртэ төрмүдин өмнэс бурушадж босв.

Антипартийн багин нег дуугьар бурушадж гээлггн—мана орн-нутгт хорлтта, хооридан харшлт уудадг классмуд уга кедж күүчгдсн ашд—социалистическ обществин ухан-серлин болн политическ хамцлнь батрдж бадмшрад, ямаран чигн антипартийн баг, ямаран туг дор босдг болв чигн, олт-амтнэс, партэс дөнъ авхв гилж тоолдж чадшго даки нег батлдж медүлв.

Партин уулдврт болн коммунистическ тосхлтин керг-төрт ик гидг алдгудла харгьулсн И. В. Сталинэ гаргьсн эркт-шилгч йовдлмудла ноолда кехдән Советск Союзин Коммунистическ парт алмацдж зогсгго, тинм хаджгьрмуд дакдж давтгддж бичэ гартха гидж, терүнэ уулдврин сүл цагин эргдг гаргьсн эндүсин илткдж гээлв, партин бээдл-джиргьлин ленинск кемджг эвдгиг, олари гардлгьна болн партин дотр-дундин демократин туст ленинск авг-барцэс хаджидгиг,

социалистическ загаг эвдлггиг парт догшин гидгәр шалгьдж, бурушав. Тер хаджгьрмудиг уга кедж чиклггн—мана партиг батлад, күч-көлсч олт-амти дунд, энүнэ тоомсриг улм бөдлүлв.

Коммунистическ партин уулдврин ах гисн законь—олт амтнэ цугталань даньгиндән, бдр болгьн залгьла бәрдж, терүнэ керглггн, олт-амтнэ кишгин төлэ килмджән бгггн болджана. Йоста гидг олт-амтнэ парт болгч Коммунистическ парт—олт-амтнэ сә хээхэс даву төр гидж нань уга. Тегэд чигн советск олт-амти эврәннь партидан итклән бгдг чигн билэ, бгэ чигн бээднэ, энүнэ политикиг, эврәннь политикан гидж тоолд, дөнъннэ, юнъгад гихлэ, тер политик олт-амтнэ эркт, мөнъкин сээгьинь хээлггн научн кевәр кемджәнэ. Коммунистическ парт советск олт-амти хойр хооридан эвдршго бат хамцлтта. Эннь—парти болн олт-амтнэ чидлин булгнь мөн.

Парт болн олт-амти хооридан хамцнъгьү болгьн мана социалистическ обществ агьү күчтэ болгьна үнн ицгнь, коммунизмиг динлвртэ-гьар тосхлгьна улнь болджана. Парт олт-амти хойрин хооридк хамцлт эвдршго бат бээсн цагт—ямаран чигн зад болн аюл, коммунизмин хортдудин ямаран чигн догшин хар-санан болн худл кедж ховлггн социализмин күчнд төрүц аамшг үзүлдж чадшго. Тер учрар, парт олт-амти хойрин хамцлтиг арүн кевәр батлдж бээх кергтэ. Ленинизмин эркт-чинртэ герэсн—олт-амти сургьмдг бсн деерән бас, шин джиргьт билгдг гаргьлггн күсн олт-амтнэ ил дамшлгас үлгүр авч, сургьмдг авлгьн мөн. Энүг марксн күн дигтэ динлгдг болджана.

21. Бээдл-джиргьлэс, дамшлгас голта уудсн шин төрмүдинг хагьлсн цагтан революционн геориг уулдвртэ кевәр олзлдж чадгнь—марксистск партин амрлүлгч аргьганнь, күчтәннь, медрлтаннь темдгнь болджана. II-ч Интернационалин ревизионистрэс болн догматикэс, мана бдрмүдт ода бээх ревизионистрэс болн догматикэс ончрдж Советск Союзин Коммунистическ парт, мана бдга цагин төрмүдинг хагьлхларн, коммунизм тосхлгьна, төвкнүн бээлггнэ туск, дээднэ өмнэс ноолдлгьна туск, худл биш, йоста гидг чик демократин төлэ, олт-амтнэ бээхтэ джиргьлин төлэ болн хув-кишгин төлэ ноолдлгьна туск төрмүд хагьлхларн марксизм-ленинизмиг уулдвртэ кевәр орлцулдж олзлана.

Марксизмэс бишрксн партэс болн уулдчир—мел лавга чинрнь буурна гидж көдлмшчирин джисәнэ туудж сургьмдг бгнэ. Марксизм-ленинизмиг иткдг, бдгэ цагин амтин джанъгьрта төрмүдлэ түүг ирлүлдж уулдч кевәр делгрүлдж чадг парт болхла, ямаран чигн күнд зовлнь-түрүлэ, цаг зуурин даньгдлгьна харгьсн бийнь, аш сүүлдн эврәннь бшәтирән динлдж чадхмн.

Бдгэ цагла ирлчнъгьү марксизм ода деерән уга, терүг зугл шинэ амтс гаргьх зөвтэ гнх бээдлгт үг ревизионистск улс келчхәнэ. Иим герчлгь кехларн тедн, марксизмг цааранднь делгрүлхд „килмджән бгчәнәвдн“ гидг хальчлгь-тагьар кедгнь багь биш, үнндән болхла эн герчлгьн төрүц талдан, марксистск төрмүдэс оньгстан күцл күчхәр уудаджәх үгмүд. Бдгэ цагин марксизм—туурген туудж юмла үлгүрлдж болшго әвртэ гидг динлврмүд күсиг, күцэ чигн бээхиг туудж лавгьра кевәр үзүлв, тегэд чигн цуг орн-нутгудар бээх, социализмин төлэ үнн-гол седкләрн ноолдгч улс түүгәр бахтмдг кех зөвн. Бдгэ цагин марксизм гисн—эн Ленинэ уулдвртэ кевәр делгрүлсн, Алдр Октябрьск социалистическ революцин болн СССР-т социализм болн коммунизм тосхлгьна, Кигдин туурген революцин болн көдлмшч класс йосан гартан бәрджәх цуг орн-нутгудт социализм тосхлгьна дамшлтар шүүдж шалгьлгдж, байддж батрсн марксизм болджана; эн—империализмин өмнэс, капиталин даджрлгьна өмнэс КПСС болн ах-дү болгч цуг коммунистическ болн көдлмшч партэс ноолдаг даньгин делгрүлдж бсгдж йовх марксизм болджана.

Марксизм-ленинизмг уулдвртэ кевәр бргдүлггнэ нег әвртэ гидг үлгүр-үзмджнь—КПСС-н ХХ-ч хургин шиндврмүд болн материалмуд болджана, эдн СССР-т коммунизм тосхлгьна, ни-төвкнүн бээлггнэ төлэ ноолдаг цааранднь келгнэ зура темдгдг бсгсн. ХХ-ч хургин шиндврмүд—цуг нарт-делкән коммунистическ болн көдлмшч джисәнд агьү-ик чинр зүүджәхәнэ.

Ямаран болв чигн догматизм, амтнэ-бээдл джиргьлин ил йовдлмудас болн бсгдг делгрлтэс ашлвр, ухаллгь келго, зугл теоретическ положень ласчкад, түүнәсн ашлвр, ухаллгь кехәр седлгнь—марксистск теорийн утх-үндсиднь ик гидг харш мөн, тер цагт, эн мөнъкинд амд, улм делгрэд йовдг сургьмдг болгч марксизм—амн-чир уга, нег ормдан көшсн догмсн диг болдж хуврнэ. Консерватизм, тууджлгч шин бээдл-бәрциг, шин цагин эргиг үздж, медж чадлго эс-гидж үздж медхәр седлго бээлггн, ил бээх бээдл-джиргьлэс хагьцад, ормдан көшдг таг болсн зокалмудар бәрг келгьн—политикин чинрнь буурлгьнур авч ирдгнь мел алдг уга.

Мана партэ Ленин „мана цагин уха, нег болн седклиг үзджәсмн“. Тәв гар джилин эргд олт амтиг толгьалдж, цусч-махч хаана йосна өмнэс, империализмин өмнэс, реакцин болн дээлдәнэ цуг чидлмүдин өмнэс, коммунизмин төлэ, олт-амтнэ йоста гидг гол сээгьинь хээдж, цуг күмн-амтни сээгьинь хээдж кегч ноолдагьарн Коммунистическ парт эврәннь әвртэ гидг кунь-кән ухатагьан, хол-тоолвртагьан болн цецнән үзүлдж медүлв.

Империалистическ баячуд сүл тәвн джилин эргд күмн амтиг цус турглулдж нег-негән гүрәр каалдж алгч нарт-делкән дээднэ хойр дакдж харгьулв, бдгэ цагт болхла йиртмджин нег нег бшәгт, нег талдан бшәгт келн-амтсин өмнэс баахнар дээлдә келгьн зогсалго кегьа бәәнэ. Советск Союзин Коммунистическ парт, ни-төвкнүн бээлтин хортдудин аалиг даньгин зөргәр илткдг, дә бүрдэгьачирин болн дәәнэ галв шатагьачирин өмнэс олн-келн амтсиг зөрүлдж, бндәлгьдг босхдг, хортд хальчлгь кеджәсн ямаран чигн керсг-хаацинь хамдж, таслдж хая. Эндр чигн КПСС эврәннь зөргг, нег бәрцән бәрсн бат ухата политикәрн—империалистичин—олт-амтнэ тургдсн цусн энргсн зовлньгиг алтнд, долларт хуврәдгиг дасдж авсн, атомн болн водороди селмс орлцулгьтагьар амтин сүркә, амт каалгч дәәнлэ күмн-амтиг харгьулх аамшг үзүлджәх—төвкнүн бээлтин бшәтирин, товмудин хаадудин, шин учрсн алхимиксин аалиг илткдг, амтид медүлдж андрулджана.

Коммунизмин хортд, ни-төвкнүн бээлтин болн бсдг делгрлтин хоргд, демократин болн сулдхврин бшәтир мана партэ игзәрлдж дур уга болчхана, юнъгад гихлэ, мана партэ бдгэ цагин туургсн үниг амтид медүлгчнь болн толгьалдж зарлчнь болджана. Болв тер төләдн, нарт делкән олн келн-амти, цуг орн-нутгудин күч-көлсчир болн мухлалулдж бээх улс, цуг йиртмджд бээх прогрессивн амтс мана партиг энъкрлдж, күндлнэ. Терүндн—мана партин юмнд динлгдшго күчнь бээдг мөн.

VI. Советск Союзин газадин политик болн төвкнүн бээлггнэ төлэ кеджәх олт-амтнэ ноолдан

22. Алдр Октябрьск социалистическ революц государств болн олт-амтс хооридк залгьллана халх шин цагин эргд секв. Социалистическ государств эврәннь дотр-дундин керг-төртән мет бас газадин политикдән, СССР-н күч-көлсчирин сә хээлгьәр гардвр кенә, тернь цуг орн-нутгин күч-көлсчирин сә хээлгьнлэ харгьна. Советск государствин газадин политикин эркт күслнь—төвкнүн бээлгь хадгьлгьн, государств хооридан нег-негән күндлгьәр ул кедж, тегш зөвтэ залгьта делгрүлгьн, цуг олт-амтс хоорид иньглгь болн нег-негидән дөнъ-тус боллгь тогталгьн болджана.

В. И. Ленинэ бичсн, 1917 джилин ноябрин 8-д көдлмшчирин болн салдсмудин депутатрин Советмүдин Цугәрәсән II-ч хургт батлдж авсн төвкнүн бээлггнэ туск тууджлгч Декретд дээгьән уурултн, демократическ үнн-чикэвцлгь кетн гидж дээлдджәх орн-нутгудиг Советск государств дуудсн, дакад төвкнүн бээлггнә кергиг эврәннь гартан авчхати гидж цуг олт-амтсиг дуудсн. Дола хонсна хбдн барлдж зарлгдсн, Арәсән олт-амтсин зөвин туск Декларацид, келн-амтс хооридан йоста ни-ниичнъгьү, тегш зөвтэ бээлггнә программ бичгдсн. Советск государствин төвкнүн бээлхән дурта политикин улнь эн документс болсн, эн политик баячудин ховчирин батлдж келгьнә өмнэс сбрдж, врәннь сулдхврин болн газадин өлмә уга бәахин бәлэ ноолдджәх олт-амтсин төвкнүн бээлгь болн

(Цааранднь 3-ч халх).

Алдр Октябрьск социалистическ революцин 40-ч джилд

(Цаарандкнь. Эклцнь 2-ч халхд.)

сә хяалгъ даньгин арднь-ордж харсдж, цагин бәә-дл дахдж кезә чигн сольгддго бәәсмн.

Советск государствин түрүн джилмүдт, терү-нә меджәд төвкнүн бәәлгъ тетилгәнә тәлә болн Востокин олт-әмтсәлә тегш зөв эдлгч залгьлда тог-талгьна тәлә күцәнэгъустә ноолдан кегдсмн. Хаа-на Арәсә кесн тегш зөв уга бооцасиг уга кегьәд, Со-ветск государств Азин, Африкин болн Советск Сою-зин олт-әмтс хоорнд йоста гидг иньглгәнә ул тогта-смн. Агъу-ик күчтә индустриальн орн-нутгт хүв-рәккәд, социалистическ государств тер орн-нут-гудт газагын өлмә уга бәәлгән дәәлдж авхин, терүг хадгьлхин болн батлхин тәлә кеджәх теднә ноолдан ухан-седклин болн политическ дөнъ болсн деерән, газагын өлмә уга бәәлгәнд экономи-ческ ул тогтахднь, промышленность тосххднь, селә-нә эдл-аху бсгдж-бргджүлхднь дөнъ-нөкд болна.

Дә бсгхдән, зер-зевикәр кедж гаргьхдан дур-та классмуд, эс-гидж общественн багмуд соци-алистическ общественн уга. Олз үзхәр, күүнә газр-ус, эс-гидж рынок буладж авхар седлгән—Советск государствин политиклә ирлцхс. 1922 джилин апрель сард болсн ик-ик орн-нутгудин Генуэзск конференц Советск Арәсә зер-зевиг делгү хар-сун туск төр тәвлә. 1927 джил, зер-зевиг агслгь-гаргьхин туск конференц Белдлгәнә комис-син IV-ч сессийд түрүн болдж орлцал, Советск Союз зер-зевиг түргәр, делгү, күцц агслгьнас гаргьхин гисн проект орулдж бсгсн. Нарт дел-кән хойрдгч дәәнә өмнк цуг джилмүдт, Гермәнә, США-н болн Англин дәәнә промышленн монополь Гитлериг зер-зевәр агсдж, дорд үзгүр, Советск Союзин өмнәс дә бсгхәр седлгьигилккдж, зер-зев икдүлгәнә өмнәс СССР даньгин ноолддж йовсмн.

Нарт делкән хойрдгч дәәнә хөбн Ниилгсн Келн-әмтсин Организацар дамджулдж зер-зевәр агслгьин уурулхин тускар, зер-зевәр агслгьин болн зергә-зевгә чидлгч хасхин тускар Советск Союз кесг дакдж төр тәвсмн. Сүл джилмүдт, атомн, дакад улм ик күүчгч чидлтә термоядерн (водоро-дн) селм кегддж гарсн цагла, әмтсиг гүрәр алдж уга кедг селм дәәнә олзлгьин уурулхмн, агъа-ринг хордагч, дакад нам ирх үйирт чигн ик әәмшг үзүлгч ядерн селм сөрдж үзлгьин зогсахмн гисн төр СССР тәвсмн.

Олт-зүсн общественн политическ системтә государствс хоорндан төвкнүн бәәдж чалхин тус-киг алдр Ленин дурдад, иккүлдж медүлсмн. Со-циалистическ государствс эврәннә газдин поли-тиктән ленинск эн авц-бәрцәр даньгин гартвр кедмн. Баячудин государствсин дәврлгьин хәрү сөргхләрн, хоорндан төвкнүн бәәлгәнә залгьлда кехмн, хулд-гүлгә делгрүлхмн, культурн залгьлда бргджүлхмн гисн төр Советск государствс теднә өмн тәвсмн.

Капиталистическ делкәд бәәх төвкнүн бәәх-дән дурта чидллә ни-ниинцнэгъу бәәхдән Советск Союз кезәд чигн белн болдж билә. Нарт делкән хойрдгч дәәнә өмн, гитлеровск Гермәнә дә бсг-гьин урдаснь хбрдж зогсахин эркд коллективн әәмшг уга бәәлгәнә систем бурдәх төр Советск Союз тәвсмн. Деермчир әәмшг үзүлджәсн орн-нутгудт Советск Союз дәәнә дөнъ бсгхдән белн билә. Тегәд Советск Союзин күчлгьин эс күцдг учрн —нарт делкәд түрүн болдж тогтсн социалистическ государствиг Гитлерин гарар боорлдж алхар сед-цхәсн США-н, Англин, Францин реакционн улсла гитлеровск Гермәнә дорагьур күүндвртә бәәсн учр болджана. Болв, хоорндан мөйәркджәсн мо-нополистическ багмудин олзин сә хяалгьн, теднә классов сә хяалгьнәс давдж тусад, тегәд гитле-ровск Гермәнә түрүләд Француз болн Англүр дәврхиг дееркүлсмн.

Импералистическ дәәг фашизмин өмнәс кеджәх дәәнәд хүврәгдсн нарт делкән хойрдгч дән, капиталистическ болн социалистическ орн-нутгуд хоорндан ни-ниинцнэгъу бәәдж чадх де-ерән, нам дәәнә халхарн чигн нег-негндән дөнъ-нөкд болдж чадхиг үзүлдж-медүлсмн.

Болв, немшин национал-социализмг, италъ-янск фашизмг болн японск милитаризмг күү-чдг уга келгьн—капиталистическ эрки-гол орн-нутгудар монополистическ реакционн күчн-чид-лг күүчлгьнүр авч ирсн уга. Эн дәәнәс ик ору-лгәд, эврәннә сүүрән улм икәр батлсн тер реак-ционн күчн-чидл, Советск Союз болн нарт дел-кән хойрдгч дәәнә ашд тогтсн наадк социали-стическ орн-нутгудин өмнәс шинәс ноолда дел-грүлхәв. США-н гардгч улс, теднә дәәнә цергин толгьачир болн дипломатс, социалистическ орн-

нутгудиг дәәнә базмудар болн деермч дәәнә блок-сар бүслджәккәв; нарт суух үзгг Северо-атланти-ческ блок, дорд-өмн үзгг—Багдадск, Азин дорд-өмн үзгг—азиатск блок гидж гарцхав. Западн Гермәнәд йос гартан буладж авсн германск ми-литаристнрт-реваншистнрт дәврлгь келгьнә ах төр дакн шинәс даалгьдджана. Американск, ан-глийск болн французск гардгч улс, немшин им-периализмин дәәнә маши хәрү тогтахларн, эв-рәннә орн-нутгудин келн-әмтнән сә хяалгьин өмнәс үзүлджәлжәнә, галар наадцхаджана, шин дәәгьәр күңл келжәх хорлгта немшин реванши-стск зурад дөнъ-нөкд болджахана.

Европин олт-әмтн, түрүн болдж Западн Гер-манлә хам-хоша бәәх орн-нутгудин олт-әмтн, тиим политикин әәмшгиг—улм икәр үздж мед-цхаджәнә. Европин газрин агьуд төвкнүн бәәлгь тетгх болн германск государствиг негдүлдж тог-тахд кергтә ик хаалгь олдж авхдн немшин олт-әмтнд нөкд болхин, Европд цуг Европин ниинцн әәмшг уга бәәлгьнә систем бурдәхин тускар СССР тәвсн төриг европейск орн-нутгудин патри-отическ чидлмүд икәр дөнънцхәнә.

Орн-нутгуд хоорндк зүткәтә цуг төрмүдиг эвцнэгъуьгьәр хагьлхин тәлә Советск Союз, цуг социалистическ орн-нутгуд даньгин төр тәвдг билә. тәвә чигн бәәнә. Германск төриг эвцнэгъу-гьәр хагьлхин тәлә кедж йовсн эврәннә цуцрт-тан уга ноолдагьн СССР Австрла бооца кел-гьәрн, талдан орн-нутгудар бәәсн эврәннә дәәнә базмудан уурулгьарн медүлсмн. Советск Союз Китдин Олт-әмтнә Республиклә хамдан, төвкнүн бәәлгьин харсгч олт-әмтсин джисәгьәр түшг кедж, Корейд болн Вьетнамд кеджәсн дәәгьнә империалистнр уурулгич күцсмн. США-н дөнъг-тәгьәр Египтүр англ-французск-израильск импе-риалистнрин зергә-зевгәгьәр дәврлгьнә өмнәс Со-ветск Союз нег мөсддж боссмн.

23. Дәвсн дөчн джилин эргдд Советск Союз нарт делкән политикин гольдгч факторг хүврв. Советск Союз агъу-ик экономическ болн дәәнә күчн-чидлтә деерән, нарт делкән төрүр, терүнә бәрг-хәләцнә цуг орн-нутгудин бргн олт-әмтсин бәрг-хәләцлә кезәд чигн харгьдг тәләдән, Со-ветск Союзин нарт делкән бәрг-хәләцнә кәдлшго бат. Улгүрн, атомн селм уурулхин туск советск некәр олт-әмтнә санан-седкләр, теднә шунлтга дөнъгтәгьәр тәвгдсмн. Атомн селм уурулхин туск, кесг зун сай улсин гар тәвгдсн Стокголь-мск дуудвр, Советск Союзин тәвсн эн төр, цаг деерн чикәр тәвгдсиг үзүлсмн. Олт-әмтнә ухан-седкл дахулдж Советск Союз атомн болн водо-родн селм кедж гаргьдгиг уурулхмн, терүг сө-рәж үздгиг цаг-тудәл уга зогсахмн гидж төр тәвсмн. Одгә цагт цуг орн-нутгуд, цуг олт-әмтс, тер тоод агъу-ик пертә ученн улс орлцсн, водо-родн селм сөрдж үзлгьин уурулхин тәлә кегддж йовх джисән, советск эн седвәр чикәр болн цаг деерн тәвгдсиг лавлдж медүлджәнә.

Төвкнүн бәәхин тәлә, общественн олт зүсн системтә государствс хоорндан эвцнэгъу бәәдж, экономическ дөрлдә келгьн, төвкнүн бәәлгьин хадгьлхин болн терүг батлхин тәлә кедж йовх олт-әмтнә джисәнлә, Советск Союзин ноолдан ир-лциә, ирлцл уга чигн бәәшго, юнъгад гихлә, цуг орн-нутгудин күч-көлчнр төвкнүн бәәхәр сед-цхәнә, зер-зев икдүлгьин уурулхар седцхәнә, эннә тегәд дәәнә налогсин хату зовлнэгьин багьрулг-гьнүр, олт-әмтнә бәәх бәәдл әсрулгьнүр авч ирх зөвтә. Социальн стройин политическ хәләцсн болн шаджнд сүзглгьнә оньгдан гидж йилгьл уга батта төвкнүн бәәлгьнә күмн әмтн икнъкин әмн-гол сә хяалгьнә ирлцжәнә.

Орн олт-әмтсин төвкнүн бәәхәр седлгьнә аш мана цагт күс-дундур миллиард шаху күүгә Европин болн Азин социалистическ чигн, капита-листическ чигн государствс орлцсн „төвкнүн бәә-лгьнә агъу“ тогталгьнүр авч ирв. Хамгин олар орлцсн прогрессивн джисән болгч төвкнүн бәәл-гьнә джисән цуг орн-нутгудар делгрдж бсдж йов-на.

Мана цагт дән эрк биш болх зөвтә биш. Зер-зевс икдүлхдән болн деермч дә бсгхдән дурта империалистическ реакционн хар чидлин, ка-питалистическ монополюсн өмнәс, тоолгдшго гару болн хамхртл үзүлгьнәс күмн әмтиг геглгч шин дә бурдәгьчнриг амгьалгч әрүн төрмүдәр омг-шцхасн государствс болн орн-нутгуд сөрдж зогс-джахана. Нарт делкән социалистическ системиг батлгьч, социалистическ орн-нутгудин даньгин төвкнүн бәәлгьнә политик, төвкнүн бәәлгь тат-

цахдг улсин джисән делгү бсгьн, деермчирин гариг күлнә, шин дә делгрүлхд боомтг болна.

Болв, кемрджән империализмин күчн-чидл, нарт делкән шин дә бсгсн цагтан, олт-әмтсин бу-рушалгьнә болн сөрүлцлгьнә харгьдж, цуг ка-питалистическ системиг күццднә күүрлгьнүр авч ирх.

VII. Күмн әмтнә хүвин тууджд Алдр Октябрьск социалистическ революцин нилчнь

24. Октябрьск социалистическ революц СССР-н олт-әмтнә бәәдл джиргьлд агъу ик хүврлгт кесн деерән эн революц делкән тууджин цуг йовудт, күмн әмтнә хүвин тууджд йилгьгч нилчән үзүл-смн.

Октябрьск революц, нарт делкәд сулхврин тәлә ноолдана джисәнә бсдж бргдлгьнд ончтә темднә болад, цуг орн-нутгудин күч-көлчнрт шин күчн-чидл орулдж, аштнә дилвр күцхд эд-нә иткмджинь батрулдж, колониальн болн газа-дин өлмәд бәәх орн-нутгудар келн-әмтнә сулд-хлгьнә джисәнә урднә үзгдәд уга бслт-бргмдж гаргьсмн. Октябрьск революцд цуг олт-әмтн бр-гмдж-бахмджин үлгүр үзсмн, терүнә бурдәсн стройнд болхла, цуг орн-нутгудин күч-көлчн-рин зүткж күцхәр йовхин кев-янзинь үзсмн.

Октябрьск революцин татсн хаалгьд мана цагт Китдин алдр олт-әмтн, Европин болн Азин кесг орн-нутгудин күч-көлчнр орцхав. Китд болн олт-әмтнә демократин талдан чигн орн-нутгудар болсн социалистическ революцин дилвр—1917 джилин октябрин хөбн делкән тууджин хамгин темдгтә үүлдвр болджана. Кемрджән делкән хойрдгч дәәнә өмн социалистическ системин хүвд делкән газрин агьугьин 17 процентнә, цуг әмнә 9 процентг шахун болн делкән промышленн про-дукцин арвдгч шаху хүвн тусджасмн болхла, одгә цагт социалистическ орн-нутгуд делкән агъу гьин 26 процентинь эзджәнә, эн агьуд делкән бәәх әмтнә 35 процент шахунь бәәнә, делкән промышленн продукция гурвнә кеснә нег хүв шахунь гаргьднә.

Делкән капитализмин системәс, Советск Союз-та хамдан хамцу социалистическ лагерь болсн орн-нутгуд хагьдж гарлгьн—социализмин болн капи-тализмин күчн-чидлин дүнъгцәг, социализм тал икдүлдж, унъгарн сольв. Социалистическ лагерин орн-нутгудин күчн-чидл болн ни-негн бсгьн—цуг делкәд социализмин ул-сүүриг болн прогрессивн күчн-чидлгч улм икәр батлджана.

Социализмин лагерин күчн-чидл—әнүнд орцхалг орн-нутгудин сәнн ниллдж-негдлгьнд, эднә нег ухан-седклд болн аштнә күцх күцлд бәәдмн. Мел эн социалистическ орн-нутгудин олт-әмтс хоорндан, правительствс болн марксистск-ленинск партьс хоорндан ниллдж негдлгьнә сүүрд ахнр-дүүрнн хәләцин бәәдл, дамшлтарн селвлцлгьн, экономи-ческ халхарн заг угагьар үүлдлгьн болн иньгинәр нег-негндән дөнъ-тус боллгьн үүддж батрсмн. Ка-питализмин унъг-утхас ишгә капиталистическ орн-нутгуд хоорнд мейәркдлән, дшәркдлән гардг метәр, социалистическ лагерин орн-нутгудин тиим хәләц-бәәдл социализмин унъг-утхас йирдн гарх хәләц-бәәдл болджана. Социалистическ лагерин орн-нут-гудин эвдрлдн уга ни-иньглгьнд пролетарск ин-тернационализмин ул-бәрцнә шиньгрсмн. Соци-алистическ нег чигн орн-нутг, эн ах-дүүгьнәгьәр нег-негндән дөнъ-тус боллгьнд хамцлдж үүлдлгьнд орл уга зогедж чадш уга. Эс тииклә, терүнә бий-нинь сә хяалгьнд харшлтга болх билә, юнъгад ги-хлә, социалистическ государствс нег-негндән эко-номическ болн политическ дөнъ-тус күрлгьн—орн-нутг болгьн тус-тустан түргәр бсдж-бргдж эв-аргь учрагьад әнүнд әәмшг уга бәәлгь теткнә.

Диллсн социализмин түрүн орн-нутг болн со-циалистическ орн-нутгудин брк-булд хамгин күч-тә болн дамшлтарн байн орн-нутг болад Советск Союз эврәннә интернациональн даалгьвран күцә-гьәд, социалистическ талдан орн-нутгудт даньгин дөнъ-тусан күргнә. Эн орн-нутгудин олт-әмтн Советск Союзд социализмин тулг үзид әнүлә ах-дүүгьнә иткдж иньглнә. Эн иткмдж, иньглгьинг социализмин бшгтнр салвддж чадшго.

25. Октябрьск революцин дамшлтиг уүлдвртә кевәр эдлдж шиньгәлгьн—капиталистическ систе-мәс хагьдж гарсн цуг орн-нутгудт социализмин

(Цаарандкнь 4-ч халхд.)

Алдр Октябрьск социалистическ революцин 40-ч джилд

(Цаарандкнь. Эклцнь 3-ч халхд).

хаалгъар йовхднь донъ болджана. Китдин алдр олн-амтнэ вождь Мао—Цзе—дун иигдж келнэ: „Мел Алдр Октябрьск социалистическ революцин хаалгъар йовад мана Китдин олн-амтнэ бдгэ цагин диилврмудан кўцсми. Китдин олн-амтнэ китайск революциг Октябрьск социалистическ революциин цаарандк йовуд гиж данъгинд халладжала, энуг тегад агъу ик бахмдж гиж тоолна“. Октябрьск революцин дбчн джилэ тууджлгч цуг делкән идчирнэ, эн революц социализмур го хаалгъ татснд, социализмур йовдж йовх цуг орн-нутгудин тблэ олзлдж болм цугъарад ирлцнэгъу шин цагин йосна йовуд илдкдж үзүлснд бәадмн.

1920 джилд Ленин иигдж заала: „...Видн ода эврәннэ бмнән нарт делкән збвәр ик дамшлт-тавдн, эн дамшлт,—мана ревлюциин зәрм гол йилгъл-авгнэ бәарн газрин, келн-амтнэ онцин, орсин чинртә болсн деерән делкән чинртәг лавта кевәр үзүлдж келдженә“ (Соч., 31-ч том, 5 халх).

Социалистическ революцин диилврин болн шин социалистическ обществ бурдәлгнә кев-авцн болн йосна эркцнэ ийм болджахиг социалистическ орн-нутгудин тууджлгч дамшлт герчлджәнә: кбдлмшч класс политическ йосиг дәәлдж авлгн, пролетариатин диктатур токталгн—марксистск-ленинск партин гардгч нильчд кўч-кблсчрин тблэ бәәх демократь, кбдлмшч класс крестьян улсин гол олна болн кўч-кблсчрин талдан цуг әнэгслә кех ницән; келн-амтнә даджраг уга келгн болн олн-амтс хоорнд тегш збв болн ах-дүүгн иньлггнэг бурдәлдж токталгн, капиталистрин эзнэгтджен зббриг уга келгн болн эрки чинртә производственн средствиг социалистическ, олна збб кедж токталгн; социализм болн коммунизм тосхлгн, кўч-кблсчрин бәәдл-джиргнли кемджәг ббдлүлгннд збрулгсн индустриг болн бүкднэ экономикиг зурагъар халладж бсгдж-бргджүлгн; селәнә эдл-ахуг дүсүлдж социалистическ кевәр хуврүлгн; социалистическ государств батлдж бсгдж-бргджүлгн болн социалистическ демократиг бсгдж-бргджүлгн, социалистическ диилврмүдиг газдин болн дотр-дундин классин бшәтнрин дәврлгнәс харслгн; эн орн-нутгин кбдлмшч класс социализмин болн коммунизмин—пролетарск интернационализмин—идей—делгрүлхин тблэ ноолддж йовх, талдан орн-нутгудин кбдлмшч классла таардж негдлгн.

Кбдлмшч классин халхас обществиг политическ гардвр угагъар, капитализм социализмд дүсәд орлгнә хаалгн эв-аргъар, кбдлмшч классин диктатур угагъар, социализм тосхдж болхмн гиж бодж батлджахасн олн-зүсн реформистск болн оппортунистическ теорийсиг Октябрьск революц унъгарнэ сбнъглсми.

Обществиг социалистическ кевәр хуврүлгнә гол эв-аргнэ—социалистическ революц болн кбдлмшч классин политическ йос, пролетариатин диктатурин тиим, эс-гидж талдан янз токталгн болджахиг тууджлгч дамшлт үзүлджәнә. Кбдлмшч класс йос авлгнә хаалгнэ болхла, социалистическ кевәр хуврүлгнә эв-аргнэ болн йовуднэ болхла, бас тедү мет пролетариатин диктатурин янзнь болхла—олн зүсн орн-нутгудин бсдж-бргджлгнә тодрха бәәдллә ницәтә, терүнәс иштә хуврүлгнә гол эв-арг, пролетариатин диктатурин янз—тиим болх деерән нам эврәннэ онч-та болхмн.

Социалистическ революцин, социализм болн коммунизм тосхлгнә цугтад ирлцнэгъу зәрм гол унъг-утхнэ болн йосна йирин эргцнэ, орн-нутг болгн онц-бвәрц хаалгнә гиж эс йилгългъәр ишлдж марксизм-ленинизм үүлднә. Социалистическ революцин цугтад ирлцнэгъу үндсн ухан-утхинэ мартад, социализмур йовдж йовх орн-нутг болгнә келн-амтнә онц-бвәрцинь шшәлгәджд тодлгд халәц марксизм-ленинизмд ик харш.

26. 1917 джилдин Октябрьск революц эклцин татсн күмн-амтнә бсдж-бргджлгин болн хувин цуг делкән тууджлгч хуврлт ода бийнэ нарт делкән, капитализмин йоснд бәәх хувд чигн күчтә темдгтәгъәр медгднә.

Делкән социалистическ систем бәәлгнә факт бийнэ капитализм-дорхнэ социализм деер болдг учр, капитализмин бмнәс кедж пролетариатин классово ноолданд капиталистическ орн-нутгудин пролетариатин кўчин-чидлиг кесг холван икдүлджәнә.

Социалистическ революцас әәлгн баячудиг революционн кбдлмшч джисәнә бмнәс деермчлгнән чанъгәлгнә зерглдүлдж джалв икдүлгнә, кбдлмшин цаг хаслгнә болн н. ч. тедү мет кбдлмшчрин некврт зәрмдән хәрү бгәд, зәрминэ ханъгәх болгнә.

Кбдлмшч классин бурднэгъу болн политическ серл-тоомср бсәд йовна. Франц Италья хойрла әдл капиталистическ ик орн-нутгудар бурднэгъу кбдлмшчрин икнәннэ коммунистическ партьсд дбн-тусан күргцхәнә. Кемрджән 1917 джилд Октябрьск революц болх алднд Әрәсәд коммунистрин тонь 250 мингнәс эс давдженс болхла, талдан орн-нутгудар коммунистрт ббрхи зуг олн-биш тоота багмуд бәәсми болхла, ода коммунистическ партьсин зергләдсәр 33 сай гар кун негдсми. Коммунистическ идейсин нилчнэ йирдән йослдж бслгнә тускар, коммунистическ джисәнә бсдж-бргджлгин тускар эн герчлджәнә. Алдр Октябрьск социалистическ революц баячудин идеологд, кбдлмшчрин джисәнд гарсн оппортунизмд, социал-шовинизмд болн харш-ухани национализмд кўүлгч цоклгә бсми. Марксизм-ленинизм туг дор кесг сай кўч-кблсчнр зогсцхав.

Капитализмин сбрлцән хурцдлгн, реакционн баячудин ул-сүүрнэ сулдлгн—реформистск партьсин кризисиг гүүдүлдж, кўч-кблсчнр дунд социал-демократин барун халхин толгъачнрин улмәг сулдхдж буурулна. Капитализмин йосна бмнәс, ни-тбвкнүнә тблә, демократин болн социализмин тблә ноолдлгннд кбдлмшч классин ниилдж-негдлгн бсдж чанъгәрна. Эннэ—кбдлмшч джисәнд гардг таслвр салврлтиг бокрах эв-аргъ учрана, терүг угагъар кбдлмшч класс йос гартан дәәлдж авч чадшго.

Ода, социалистическ орн-нутгудин агъу кўч-тә лагерь бәәх, империализмин колониальн систем күүрчәх цагла, буржуазн болн мелкобуржуазн партьсин чинрнэ буурчәх цагла, капиталистическ зәрм орн-нутгудар эгл олн-амтн, крестьянств кбдлмшч классин йергнд хамцд тааста, ирлцнэгъу бәәдл учрв. Мана цагт кбдлмшч класс толгъачта йовх демократическ бргн джисәнд агъу ик аргъ-чинр бәәхиг—реакцин болн фашизмин бмнәс кегч

ноолдан, зәрм орн-нутгудар демократическ чидлмуд хамцдж авчкад үүлдвр кеджәх йовдлмуд үзүлдж медүлджәнә.

Болв чигн, империализм, энүнә идеолог, политикс болн журналистнр, терүнә цуг пропагандистск аппарат, гун ном болн обществнн-экономическ систем болгч марксизм-ленинизмур, социализмур, дәврлгә келгән зогсах бәәтхә, хәрнэ нам улм догшдулад бәәцхәнә. Сул цагт „келн-амтнэ коммунизм“ гих нерәдлгтә омкрч идея саната юм тархалгн, коммунистическ партьс дунд олн-зүсн ревизионистск бослт гарлгн—эдн коммунистическ джисәнә бмнәс реакцин чидлмуд идеологическ хорлтан халдахар седлгн болджана.

Ревизионизм урднэ бәәсн кевәрн, бас ода чигн нарт делкән янзта. Эврәннэ үүдлтиннэ үндсәрн эн—кбдлмшч классин зәрм әнәгд баячуд бмәгән халдадж, кўч-үзүлгнә аш болджана, ода цагин бәәдл болхла эн—барун халх татдг социалистрин буржуазн, реформистск идеолог коммунистрин бат серлтә биш әнәгднэ үлмәгән хальдалгнә аш болджана.

Одгә цагин ревизионизмин учр-үндсиг үзүлгч ах ончснэ юмб?

Тер ончснэ иим: марксизмәс хагъцлгн капиталистрин эзнәтлгннд бәәх производствин средствиг олн-дундин эзлггәр сольт кешгогъарсн гн, пролетариатин диктатурин идейәс социалистическ революц кехд, социализм болн коммунизм тосгәхд кбдлмшч класс болн энүнә марксистск-ленинск парть гардгч-чинртә болдгин туск сургәм-джас бишрклгн, буржуазн демократизмин халхур шовтрдж орлгн. Ревизионизмин эн халхиг Венгрт Имре Надь тус йилгән кевәр үзүләд, социализмин кергәс тавлдж бишркв.

Пролетарск интернационализмин гол-уханас зуллгн, социалистическ лагерин хамцлтиг хагъл-хар седдг халхур орлгн, националистическ халәц-стә боллгн—одгә цагин ревизионизмин ончсн болджана. Капитализмәс социализмур орлгд зәрм гол-туслнэ, цугтад ирлцнэгъу зәрм ончсиг болн алдршго зокалиг ревизионистнр бурушәц-хана.

(Цаарандкнь дарук номерт).

Орден зүүггәч Мантан Бади

1945 джил Мантан Бади цергәс буудж ирәд, Омск областин, Исиль-Кульск района Баррикадн МТС-т тракторист болдж кбдлв. Тер кбдлмштән унн ухан-седклән тәвдж кбдлә йовдж, ул уга 1946 джилд тракторин бригадирин дбнэгч болдж кбдлв.

Гарддж йовсн трактористриннэ, комбайнермүднэ цугтан сәәнәр гүлджрмг үзмджтә кевәр кбдләд, бдриннэ кбдлмшин кемджәгән алык кбдлмшт болв чигн давулдж күүгәд йовцхав. Баррикадн МТС-д биш, нам района тракторн бригадмудт цугъарагъасн гатлу сән кбдлг тракторн отряд болв.

Кбдлжәсн „Энгельс“ колхознә государствл орулж бгдг гуйр-буудә, махн. үсән наадк колхозмудас түрүлдж джил болгн күүгәг болв.

Мантан Бадин гардад кегддж йовсн кбдлмшиннэ ашинэ болн чинринэ халәджд шиндлжәггәд. МТС-н директи терүг 1950 джил тракторн бригадир болгджд шиилв.

Джил болгн МТС-с болн КПСС-н обкомас болн обл-исполкомас ханлт авч, мбнэг-әр чигн, нань чигн үнтә кергтә юмсар мбрәлгджд йовб.

Эмнг болн эмнгшрсн газр „Энгельс“ колхозд хагълад, тәрх тәрәнә газринэ икдүләд, эрдн-шишә тәрх газрин эвннэ олдж хагълад, тәрәд

сән ик ургәц ургәгәд, малин теткүл—шимтә-сән силос кегәд йовсн учрарнэ „Энгельс“ колхоз райондан болн Омск областдан малас гардг эдл-уш икәр гаргәлгәарн түрүн нүүрт йовна.

МАНТАН Бади.

1956 джилд кўч-кблсчнр әмнг болн эмнгшрсн газр делгүднэ хагълад, государствд орулдж бгдх болн хулдх гуйр-буудәгән зурагъас давулдж күүгәд, ут-турштан 110 сай пуд буудә орулдж бсгднэ, Омск область Ленинә орденәр ачлгв. Тер гуйр-буудән тблә делгү ик ноолданд Мантан Бадин кбдлг „Энгельс“ кол-

хоз ик гидг диилвртә болв. Кесг олн колхозникуд орденәр болн медальсәр ачлгдцхав. Тедн дунд мана хальмгин урн Мантан Бади „Куч-Колснн Улан тугин“ орденәр ачлгдв.

Коммунист Бади, хамдан кбдлдж йовх трактористнрлә болн комбайнермүдлә бдр болгн цәәлгврин кбдлмш келнә, партин болн правительствин келж күүцәджд йовх тбр-мүдиг данг оньдин умшджд, цәәлгәджд, келдж бгнә.

Үвләггә Бади гарддж йовсн трактористнр, комбанермуд цугъар сән гилгәр трактормудан, комбайнсан, нань чигн селәнә эдл-ахун машиндән, зер-зевән ясджд авсндан, эн хавр тәрх збвтә культурмудин кбдлмшиг 12 кбдлмшин бдрин дунд дуусад, района кундтә доскад орв.

—Малин үвлин хот белдлгн гисн—цәнэ уга ик болчкад кундтә кбдлмш—гидж Бади бригадиннэ ковүдтән келнә.—Тер юнәгәд гихлә, партин болн правительствин бмнәс тәвджд йовх кергнэ,—хойр-гурвн джилдин дунд Америкиг әмн болгнә тоод мах, тос, үс гаргәлгәар куцх керг.

ДОРДЖИН Бокта.

Редактор Д. М. МУНЕБЕНОВ.